

Креативността на началния учител, като база за стремежа за учене

Невяна Петкова

Резюме: Креативността е новата парадигма и залог за стремежа за учене, като подтик и мотивация у подрастващите ученици [1]. Тя е показател за педагогическото майсторство и професионализма на съвременния педагог. Променената среда и променените условия предвещават нови позиции и нагласи, изискващи поява на голяма креативност. Това е отговорно начинание и огромно предизвикателство за всеки педагог. И учителят, и ученикът, и училищната институция придобиват нова идентификация. А новото разбиране за предназначението на педагога се обвързва преди всичко с неговата креативност, тъй като спектърът на неговата роля и функционално предназначение непрекъснато се разширява, допълва и надгражда [2]. Той трябва да доведе учениците до критично усвояване на миналото, акуратно пресъздаване на настоящето и правдиво изграждане на бъдещето. Ролята на началния учител търпи почти непрекъснато осмисляне от началото на новото хилядолетие.

Ключови думи: креативност, начален учител, ученици, учене.

I. ВЪВЕДЕНИЕ

Темата за креативността в началното училище е и ще продължи да бъде актуална и злободневна, предвид сериозните динамични трансформации, които търпят съвременните поколения ученици. По тази причина началния учител се намира в непрекъснато търсене на методи, похвати и подходи, с които да прави обучението интересно и привлекателно, за да бъде то винаги актуално за учениците. Само при обучение, организирано по такъв начин, могат да се очакват добри и ефективни резултати. Големият принос на началния учител се състои в провокиране и развиване на любознателността, въображението и мисленето на подрастващите ученици. Самият той по собствен път открива точните индивидуални способности – интересни за учениците [3].

Всичко това обуславя актуалността на разглежданата тема и се явява основание за поставянето ѝ на дневен ред сред научната общност. Настоящият доклад има за цел да очертае креативността на началния учител, като повод и база за стремежа за учене сред подрастващите ученици.

На тази основа се поставят за разглеждане следните задачи:

1. Да се разгледа ролята на съвременния начален учител.
2. Да се очертаят необходимите качества и умения на съвременния начален учител.
3. Да се разгледат някои съвременни техники на

учителя за повишаване на стремежа към учене.

II. РОЛЯ НА СЪВРЕМЕННИЯ НАЧАЛЕН УЧИТЕЛ

Креативността има различни разновидности и названия. Съвсем естествено тя може да се нарече оригинално решение и изобретение. Креативният човек е и творец, и изследовател едновременно. Той стъпва на вече съществуващи идеи, генерира нови, анализира ги и избира най-оригиналната сред тях, като намира начин да я осъществи и да я предложи на своята аудитория [4]. Точно този процес се случва и с началния учител. Именно професионалните способности на учителя формират неговото педагогическо майсторство и творчество. Такива например, са професионална пригодност, оптимистично прогнозиране, организационни умения, адекватност, силна педагогическа интуитивност. Учителят, който увлича, вдъхновява. Той приобщава и непрекъснато се стреми към надграждане на своите умения и знания. С това работи в посока максимално разкриване на ученическия потенциал. Негова задача е да съумее да създава приобщаваща и сплотена среда в свободна и непринудена обстановка. Цел на креативния педагог е да предаде на учениците, че креативната задача обикновено няма само един-единствен отговор, а често пъти най-необичайното решение, може да се окаже най-ценното. Креативният учител е ефективен учител, тъй като разнообразява преподавателския процес [5]. Той е гъвкав и мобилен в усилията си да създаде неповторими учебни ситуации. Оценява обективно, диференцирано, мотивирано и без санкции. Умее да постига равновесие между познавателните цели, които залага във връзка с усвояването на нова информация и самите потребности на учениците. Тези учители са добри балансори между целите на учебната програма и интересите на своите ученици. В хода на обучението той постулира модел, който учениците трябва да усвоят и прилагат в интерпретациите си. При това неговата емоционална устойчивост е от ключово значение за по-бързата и лека адаптация към учебната дейност и учениците, както и за осигуряване на психично здраве, стабилност и емоционална уравновесеност при реализация на педагогическата дейност. Креативният учител взема за свои съюзници родителите и системно взаимодейства с тях. Поддържането на добра комуникация и ползотворно сътрудничество изисква специални умения от страна на педагога – слушане, такт, доброта,

внимание, съпричастност, ентузиазъм, разбиране на взаимовръзката *родител – дете* [6]. Креативният учител знае, че ако твори с любов и истина, онова, което изгради, ще трае вечно. Неговата нова роля е натоварена с нови очаквания и нови компетентности.

Фиг. 1[7]. Основни роли на съвременния начален учител.

Горната графика свидетелства за все по-голямо обогатяване на професионалните роли на началния учител. Това води до надграждане над собствените му възпитателни и обучителни качества.

Креативният учител е изключително находчив в прогнозирането на цялостното развитие на собствените му ученици. Намеренията му са насочени концентрирано върху това да преодолее неблагоприятните въздействия върху ученическия състав и в същото време да тушира усещането за изолация и десоциализация. Креативният учител приема предизвикателството да се учи постоянно. Той не позволява съвременните методи на преподаване да отнемат святото любопитство на учениците, типично за техния изследователски дух. То е деликатно и има нужда от свобода и обгрижване [8].

Креативният учител умее да идеализира, а самите идеали са като пътеводни звезди, които насочват подрастващите личности. Понякога той е и хуморист – умее да разведрия обстановката и да развенчава митове. Носи своята ярка индивидуалност навсякъде със себе си.

III. НЕОБХОДИМИ КАЧЕСТВА И УМЕНИЯ НА СЪВРЕМЕННИЯ НАЧАЛЕН УЧИТЕЛ

Необходимите качества и умения на съвременния начален учител се систематизират в следните:

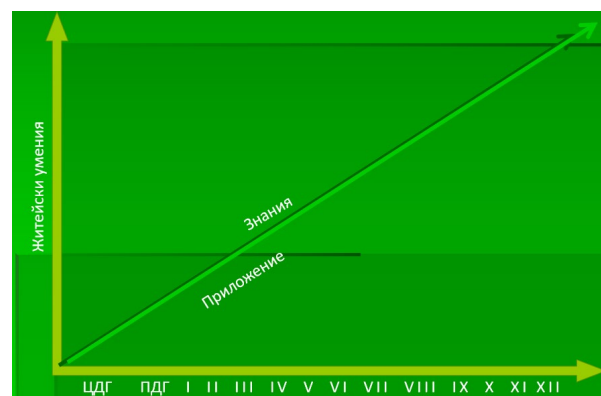
- въображение, широки способности, възискателност, устойчиви духовни интереси, честност, принципност, справедливост, скромност, общителност, работоспособност;
- бърза ориентация и възможност за диагностика на учениците;

- проектиране на личностно развитие;
- планиране на учебната и извънкласната дейности;
- подбор, обобщаване и анализиране на учебно-възпитателния материал [9].

Педагогическите умения на креативния учител се обобщават в следните:

- разкриване и правилно кумулиране на потенциалните възможности на учениците;
- отлично владение на педагогически похвати и средства в условия на променлива среда;
- креативно анализиране на получените педагогически резултати;
- адаптиране на учениците в иновативната образователна среда;
- мотивация на учениците за активно включване;
- формиране на нов статус на личността на съвременния подрастващ ученик [10].

Нагледното представяне на креативността на съвременния начален учител изразява акуратното прилагане на знанията на практика:

Фиг. 2[11]. Релация знания – приложение – творчество.

ТАБЛИЦА 1[12].

Елементи на креативната идея на началния учител

Формиране и развиване на умения за самостоятелно учене на учениците
Провокиране на интереса и създаване на мотивация за естествен стремеж у учениците
Полагане основите на пътя към познанието
Максимално използване на възрастовите възможности
Извършване на обучение чрез собствени ученически открития
Обществен простор за оптимално индивидуално разгръщане

В обновителния процес на съвременния начален учител съвсем концептно можем да включим разбирането на Ж. Делор:[13]

„Да живеем заедно – да бъдем – да учим – да правим“

Този подход спомага за преодоляване на репродуктивния подход в преподаването и помага личността на ученика да застане в центъра на обучението и възпитанието. Заедно със своя учител учениците формират отношения на партньорство, разбирателство, толерантност. Постепенно започва да се концептуализира учебното съдържание, работи се за преодоляване на информационната претовареност и се

интегрира мултидисциплинарен подход в обучението с подрастващите ученици. Новата култура на учене при учениците се превръща в част от арсенала на съвременния начален учител [14].

IV. СЪВРЕМЕННИ ТЕХНИКИ НА УЧИТЕЛЯ ЗА ПОВИШАВАНЕ НА СТРЕМЕЖА КЪМ УЧЕНЕ

Техниките са изключително важно звено от цялостния педагогически арсенал на началния учител. Те включват различни похвати и практически умения – поглед, мимики, жестове, поглед, глас.

Фиг. 3[15]. Съвременни образователни техники на педагога за повишаване стремежа на учениците към учене.

ТАБЛИЦА 2[16].

Съвременни организационни техники на педагога за повишаване стремежа на учениците към учене.

Прилагане на „скрит“ контрол
Ясна целенасоченост на урочното съдържание
Прилагане на културни установки
Промяна на средата
Използване на технология „рандом“
Използване на технология „състезание“
Интегриране на релация „отговорност – поощрение“
Интегриране на принцип „коопериране на мравките“
Окуражаване и ентузиазизиране
Прилагане на принципа „Опознай себе си – опознай другарчето си“
Прилагане на техника „Привлечи ме“
Прилагане на техника „Разпусни“
Прилагане на техника „Надскочи ме“
Атестационни обратни връзки
Прилагане на техника „Трансформиране“
Ангажиране с интерактивна класна стая
Използване на графични и четивни организатори

Креативният учител винаги влага в своята работа нова, но достатъчно семантична и логична по своята природна същност идея. По този начин учениците получават подарък от своя учител и проявяват на обич си личи. Учителят умее да създаде вълшебна учебна

атмосфера и по такъв начин неговата роля се засилва и интензифицира. Взимайки за свое оръжие любознателността на учениците, той успява всеки един учебен час да ги докосне и ефективно да им преподаде новият учебен материал, свързан със заобикалящата ги действителност [17]. В своите часове креативният учител винаги представя своя интерпретация на учебното съдържание. Заложеното творчество в неговите часове неминуемо провокира фантазно-образното и въображаемото при учениците, а това е привлекателно за тях. Педагогът фокусира своето внимание предимно върху работата в час и то самостоятелната работа на учениците и по-малко върху тази извън час/домашната работа. Въвеждането в проблемни ситуации също е част от техническия арсенал на креативния учител. С тях той съществено подбужда вниманието на учениците и събужда сетивата им към прилагане на съответни мисловни операции. Целта е да се постигне самостоятелно абстрактно мислене у учениците. Действаща е взаимовръзката „изследовател – последовател“. Наблюдава се едно непрекъснато търсене и глад за наука. По такъв начин постепенно фигурата на креативния учител придобива изключителна задушевност и харизматичност в зрителните сетива на учениците. Той е изключително себеотдаден и постига изключително стабилно развиващо обучение [18].

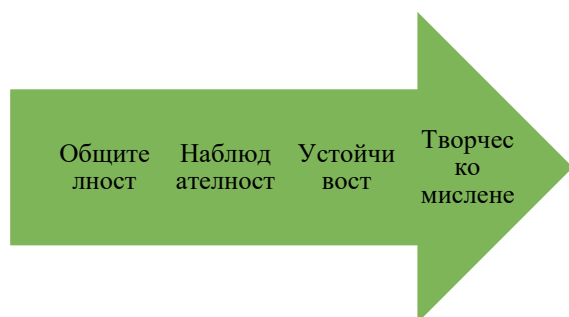

Фиг. 4[19]. Креативният начален учител.

Креативният учител отговаря на изискванията на учениците и печели доверието им.

Фиг. 5[20]. Функции на началния учител.

Фиг. 6[21]. Педагогически принципи на началния учител.

V. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Началният учител е уникален по своята педагогическа същност. Той е нов духовен авторитет за своите ученици. Те му вярват безрезервно и формират своя стремеж към изпълнение на желания, намерения и изисквания. Това състояние и възприемане е голяма отговорност за самия учител по отношение на неговото цялостно взаимодействие с неговите ученици. Това неповторимо доверие поставя основата за разгръщане на пълния потенциал на всеки един ученик. Но учителят преди всичко трябва внимателно да борави с това доверие, защото то много лесно може да се пречупи и превърне в страх, който да обезличи личността на детето. Но като творец учителят има способността да „запали“ стремежа на своите ученици да избират и да поемат отговорност. Така волята им става огън, който гори с нескончаема енергия.

Креативният учител е и конструктивист [22] в своята педагогическа дейност. Той съгражда, като стимулира интереса на учениците; проектира и композира, като увелича учениците в дългосрочни активни дейности; обогатява и систематизира, чрез активното участие на учениците. Началният учител има решаваща роля в преобразуване на учебния материал в разбираем за учениците. Умее да предвижда резултати и да

очертава/проектира бъдещото детско развитие. В своята работа използва наблюдателност, такт, въображение, способности, духовни практики много голяма работоспособност.

Истински виртуоз в учителската професия може да бъде само онзи, който истински обича децата.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Дерижан, И., *Нови тенденции в образованието и социалната работа*, - В: Асклепий, 2012.
- [2] Дерижан, И., *Креативно-творческото дете*, Благоевград, 2022.
- [3] Василева, Е., *Детето в началното училище*, ИЗД. „Фараго“, С., 2007.
- [4] Якова, М., *Възпитание и творчество на децата*, ИЗД. „Алтос“, Шумен, 1998.
- [5] Андреев, М., *Процесът на обучението. Дидактика*, С., 2001.
- [6] Василева, Е., *Урокът в началното училище*, ИЗД. „Свят 2001“, С., 2004.
- [7] Дерижан, И., *Развитие на детето*, Благоевград, 2021/2022.
- [8] Дерижан, И., *Развитие на детето*, Благоевград, 2023/2024.
- [9] Дерижан, И., *Искам да науча: уча и играя*, ИЗД. „Гея – Либрис“, С., 2024.
- [10] Дерижан, И., Т. Тончева, *Искам да науча: броя и смятам*, ИЗД. „Гея – Либрис“, С., 2024..
- [11] Дерижан, И., *Играта, която обучава*, ЮЗУ, Благоевград, 2023/2023.
- [12] Амонашвили, Ш., *Здравейте, деца! Как сте, деца?*, ИЗД. „Народна просвета“, С., 1989.
- [13] Алексиева, М., *Съвременни проекции на началната училищна педагогика*, Екип РА, Бургас, 2017.
- [14] Дерижан, И., *Играта – базисни маркери*, ЮЗУ, Благоевград, 2023/2024.
- [15] Цветанова-Чурукова, Л., *Интегрирано обучение в началните класове*, Благоевград, 2010.
- [16] Василева, Е., *Съвременното начално училище – реалност и предизвикателства*, С., 2004.
- [17] Вълчев, Р., *Интерактивни методи и групова работа в гражданското образование*, С., 2004.
- [18] Петров, П., М. Атанасова, *Образователни технологии и стратегии на учене*, С., 2001.
- [19] Хуманизация на учебно-възпитателния процес в началното училище, Благоевград, 1992.
- [20] Велева, А., *Педагогика на творчеството*, Русе, 2012.
- [21] Дерижан, И., Т. Тончева, *Искам да науча: за мен и другите*, ИЗД. „Гея – Либрис“, С., 2024.

The creativity of the primary teacher as a base for the drive to learn

Neviana Petkova

Abstract: Creativity is the new paradigm and a pledge for the pursuit of learning as an incentive and motivation in growing students [1]. It is an indicator of the pedagogical mastery and professionalism of the modern teacher. The changed environment and changed conditions herald new positions and attitudes, requiring the emergence of great creativity. This is a responsible undertaking and a huge challenge for every educator. Both the teacher, the student, and the school institution acquire a new identification. And the new understanding of the purpose of the educator is primarily associated with his creativity, since the spectrum of his role and functional purpose is constantly expanding, supplementing and upgrading [2]. He must lead students to a critical assimilation of the past, an accurate recreation of the present and a truthful construction of the future. The role of the primary teacher has undergone almost continuous rethinking since the beginning of the new millennium.

Keywords: creativity, primary teacher, students, learning.